

Teksti Lauri Kotilainen

Kuvat Leena Valkonen ja laitevalmistajat

Ikäihmisen turvaratkaisun on oltava helppo käyttää, esteettinen ja eettinen

Näin tehdään seniorin arjesta turvallinen

Mikä tekee seniorin arjesta turvallista? Arkkitehti Kirsti Pesola osaa vastata. Hän on perehtynyt aiheeseen vuosien ajan. Pesolan perusvaatimuksia kaikille ikääntyneiden turvaratkaisuille ovat nämä kolme: käytettävyys, esteettisyys ja eettisyys.

Tekniikan lisensiaatti, arkkitehti **Kirsti eli Kiki Pesola** on töissä Vanhustyön Keskusliitossa Helsingin Malmilla. Kiki Pesola tunnetaan esteettömän arkkitehtuurin sinnikkään puolestapuhujana. Hän kirjoitti vuonna 2009 julkaistun Esteettömyysoppaan. Hän oli tuolloin töissä asiantuntijana Invalidiliiton esteettömyysprojektissa.

Tätä nykyä Pesola toimii toisena projektipäällikkönä kuusi ihmistä työllistävässä, viisivuotisessa Käkäte-projektissa. Hanke on kahden vanhustyötä tekevän järjestön, Vanhustyön keskusliiton ja Vanhus- ja lähimmäispalvelun liiton yhteinen projekti. Projekti käynnistyi vuonna 2010 muun muassa laajoilla haastattelututkimuksilla. Lyhenne "Käkäte" tulee sanoista käyttäjälle kätevä teknologia. Sellaista seniori-ikäiset tarvitsevat.

"Projektimme turva-asiantuntija on **Matti Lamponen**. Hän on muun muassa kiertänyt haastattelemassa ihmisiä ja katsomassa turvaratkaisujen käyttöä palvelutaloissa omin silmin. Jos ratkaisu on hankittu, mutta sitä ei käytetä, Lamponen kysyy: miksi ei?"

Itse asiassa me kaikki muutkin tarvitsimme käyttäjälle kätevää teknologiaa, jos sitä vain olisi tarjolla.

Käyttämätön turvaratkaisu on turhin ratkaisu

"Mikä on seniorin turhin turvaratkaisu?" Kiki Pesola kysyy ja vastaa itse:

"Se ratkaisu, jota ei lainkaan käytetä, vaikka se on hankittu."

Pesola kertoo useita esimerk-

kejä.

"Näkö ja kuulo ovat ihmiselle turvallisuuden kannalta aivan keskeisen tärkeitä aisteja. Silmälasit hyväksyy käyttöönsä jokainen nuori tai vanha, mutta miksi niin moni vierastaa kuulokojeita? Kuulokoje on hankittu, mutta miksi se on päätynyt pöytälaatikkoon?" Pesola pohtii.

"Luultavasti vika on laitteen käytettävyydessä. Se voi olla fyysisesti hyvin korvaan sopiva, mutta käytettävyydeltään huono. Jos koje vahvistaa ympäröivää hälyä yhtä paljon kuin puhetta, laite saattaa kiusata ja hermostuttaa käyttäjänsä enemmän kuin auttaa puheen ymmärtämisessä. Hälyään ja kaiun takia moni jättää kuulokojeen pöytälaatikkoon", Kiki Pesola sanoo.

Mutta käytettävyys koskee kaikkea muutakin, mitä ihminen käyttää arjessaan.

Kiki Pesola näyttää matkapuhelinta, joka sekun on turvallisuuden kannalta erittäin tärkeä väline.

"Esimerkiksi tällainen kosketusnäyttöpuhelin ei kerro käyttäjälleen sormessa tuntuvalta naksahduksella, että nyt näppäintä on painettu tarpeeksi. Ei mitään tuntoa. Käyttäjä ei varsinkaan hankalissa valaistusoloissa edes näe, mitä kohtaa pitäisi painaa, eikä sitä, osuiko sormi lähellekään oikeaa kohtaa."

"Jos on aiemmin pettynyt jonkin laitteen käytössä, sellaista ei enää halua riesakseen; ei edes kokeiltavaksi", Kiki Pesola sanoo.

Esteettinen turvaratkaisu ei leimaa ihmistä

Kiki Pesola kertoo, että esimerk-

si punaisella hätänapilla varustettu turvaranneke saattaa niin ikään jäädä käyttämättömänä laatikkoon. Epämukavuuden lisäksi syy voi olla siinä, että käyttäjä kokee laitteen itseään leimaavaksi.

"Käyttäjä ei haluaisi tulla leimatuksi toimintarajoitteiseksi, joka tarvitsee vammaisten apuvälineitä", Pesola sanoo.

Näin tulemme hänen toiseen teemaansa: turvaratkaisujen pitää olla esteettisiä eli silmää miellyttäviä. Sellaisiakin ratkaisuja toki on, aivan myönteiseksi esimerkeiksi asti. Pesola alkaa luetella, korvakuksi muotoillusta kuulokojeesta aloittaen.

"Esimerkiksi todella esteettisistä turvaratkaisusta kelpaa vaikkapa suomalaisen Saferan turvaliesituuletin. Se ei pelkäästään katkaise virtaa liedon levystä, vaan lisäksi sammuttaa liesipalon alkuunsa. Ne ovat lisäksi ihan tavallisia, mutta todella hyvän näköisiä laitteita", Kiki Pesola sanoo.

"Toinen hyvä esimerkki on niin ikään suomalainen innovaatio: Swing-apunappi. Se on pieni ohjelmisto, jolla kännykän keskinappi muuttuu turvahälyttimeksi. Kun nappia painaa, välittyy hätäkutsu paikannustietoineen ennalta sovituille henkilöille."

"Perinteisessä turvarannekkeessa on nappi, jota täytyy painaa saadakseen apua. Mutta on myös rannekelloa muistuttavia automaattisia turvarannekkeita. Ne tarkkailevat kehon toimintoja, ja hälyttävät automaattisesti merkittävistä poikkeamista", Kiki Pesola tuumaa. Hän mainitsee joukon muitakin älykkäitä turvallisuussovelluksia.

"Lattianpinoitteen alle sijoitet-

"Miksi pitäisi rakentaa härpäke, joka siirtää ihmisen kynnyksen yli? Kynnyksiään ei tarvita lainkaan", sanoo arkkitehti Kiki Pesola.

tava Elsi-turvalattia on Suomessa kehitetty huomaamaton ilmainen, joka tietää ihmisen sijainnin ja tunnistaa, jos joku vaikka kaatuu lattialle."

Suomalaisen Senioritekin kehittämä kukkapylväs käyttää toisenlaista toimintaperiaatetta. Pylvään sivuun sijoitetut anturit ilmaisevat, onko ihminen vuoteessa, jalkeilla, vai kenties lattialle kaatuneena. Asukkaan ei tarvitse kantaa erillistä ranneketta mukanaan, eikä lattiaan tai sänkyyn laiteta mitään. Poikkeustilanne aiheuttaa hälytyksen.

Turvaratkaisun pitää olla myös eettisesti kestävä

Kiki Pesola muistuttaa, että turvatekniikka on hyvä renki, mutta sitä ei saa päästä isännäksi.

"Ensinnäkään, tekniikan avulla ei saa passivoida ihmistä, eikä tehdä hänestä tekniikasta riippuvaista. Toiseksi, turvatekniikalla ei ole tarkoitus korvata huonoa suunnittelua. Ensin pitää suunnitella ja toteuttaa rakennukset oikein, ja vasta sitten täydentää niitä teknologialla."

"Esimerkiksi, miksi pitäisi rakentaa härpäke, joka siirtää ihmisen kynnyksen yli? Eihän kynnyksiä tarvitse lainkaan rakentaa uusiin taloihin, ja vanhoistakin taloista ne voi useimmiten poistaa", Pesola sanoo. Hän kehottaa myös pohtimaan, ketä varten ja kenen ehdoilla turvaratkaisuja suunnitellaan.

"Lähtevätkö ratkaisut oikeasti ikääntyneen ihmisen tarpeista? Ovatko ne tehty hänen itsensä käytettäväksi? Vai onko kyseessä kaukana asuvien omaisten mielenrauhan takaaminen, tai vaikkapa

taloudelliset lähtökohdat?"

Kiki Pesola sanoo, että monia turvaratkaisujen suunnittelijoita vaivaa liiallinen teknologiavetoisuus, eivätkä lähtökohdaksi ole ikääntyneiden ihmisten todelliset tarpeet:

"Nyt nuoret ihmiset keksivät jonkin teknologiaratkaisun ja uskovat, että se on ikäihmiselle hyvä. Sen sijaan ikäihmiset itse on otettava mukaan turvaratkaisujen suunnitteluun, tai ainakin heiltä pitää kysyä, mitä he tarvitsevat ja toivovat."

Sillä tavalla saadaan ihmisen arjesta hyvä ja turvallinen."

Lisätietoa: <http://www.ikateknologia.fi/kaekaete-projekti.html>
www.ikateknologia.fi/kaekaete-projekti.html

Vivago-hyvinvointiranneke seuraa automaattisesti kantajansa hyvinvointia ja hälyttää merkittävistä poikkeamista.

Swing-apunappi on innovaatio, jolla kännykän keskinappi muuttuu turvahälyttimeksi. Kun nappia painaa, hätäkutsu paikannustietoineen välittyy ennalta sovituille henkilöille.

Emporion valmistamassa matkapuhelimessa on suuret, naksahtavat näppäimet ja selkeä näyttö. Silti puhelin on ulkonäöltään tyylikäs.

Saferan turvaliesituuletin sammuttaa automaattisesti liesipalon ja on lisäksi hyvän näköinen.

Senioritekin kukkapylvään sivuun sijoitetut anturit ilmaisevat, onko ihminen vuoteessa, jalkeilla, vai kenties lattialle kaatuneena, ja liikkuko hän normaalisti. Poikkeustilanne aiheuttaa hälytyksen.

TUNNETKO SUOMEN MESTARIVARTIJAN 2011?

Ensimmäinen Suomen Mestarihartija -kilpailu on avoin kaikille vartiointialan yrityksissä työskenteleville vartijakorttilaisille sekä alan opiskelijoille.

Ilmoittautumishjeet osoitteessa www.mestarihartija.fi, osanottajat ilmoittaa työnantaja tai oppilaitos. Loppukilpailu

Helsingissä Finnsec 2011 -messujen yhteydessä 13.-14.10.2011.

Luvassa kunniaa - ja vähän kultaakin. Suomen Mestarihartija 2011 -kilpailu järjestetään Finnsecurity ry:n nimissä, pääsponsorina toimii ISS Security.

Ilmoittautuminen 30.6.2011 mennessä:

WWW.MESTARIVARTIJA.FI

